

Het snoephuis

Van Jennifer Egan verscheen eerder bij
Uitgeverij De Arbeiderspers:

Bezoek van de knokploeg

Black box

Kijk naar mij

Het onzichtbare circus

Manhattan Beach

Jennifer Egan

HET SNOEPHUIS

Roman

Vertaald door Arjaan &
Thijs van Nimwegen

Uitgeverij De Arbeiderspers
Amsterdam · Antwerpen

De vertalers ontvingen voor deze vertaling een projectsubsidie
van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Copyright by Jennifer Egan © 2022

Copyright Nederlandse vertaling © 2022 Arjaan & Thijs van
Nimwegen/BV Uitgeverij De Arbeiderspers, Amsterdam

Oorspronkelijke titel: *The Candy House*

Oorspronkelijke uitgave: Simon & Schuster, New York

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar ge-
maakt, door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze ook,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van BV Uitgeverij De
Arbeiderspers, Weteringschans 259, 1017 XJ Amsterdam.

Omslagontwerp: Jan van Zomeren

Omslagillustratie: iStock/Getty Images

Portret auteur: Pieter van Hattem

Typografie: Perfect Service

ISBN 978 90 295 4550 1/ NUR 302

jenniferegan.com

arbeiderspers.nl

Voor mijn schrijfgroep –
medewerkers en companen,

Ruth Danon
Lisa Fugard
Melissa Maxwell
David Rosenstock
Elizabeth Tippens

Het Brein – is ruimer dan het Zwerk –
Het een – zet ze maar zij aan zij –
Omvat het ander met gemak –
En Jou er ook nog bij –
Emily Dickinson

Want niets is ondraaglijker, als je het eenmaal hebt, dan vrijheid.
James Baldwin, *Giovanni's kamer*

BUILD

De Genegenheidsfactor

1

‘Ik heb zo’n zin,’ zei Bix. Hij stond naast het bed zijn schouders en ruggengraat te rekken, een avondritueel voor hij ging liggen. ‘Om gewoon te praten.’

Lizzie ving zijn blik op boven de donkere krullen van Gregory, hun jongste, die ze aan de borst had. ‘Ik luister,’ fluisterde ze.

‘Het is...’ Hij haalde diep adem. ‘Ik weet niet. Moeilijk.’

Lizzie ging rechtop zitten en Bix zag dat hij haar had laten schrikken. Gregory was zijn houvast kwijt en gilde ‘Mama, ik kan er niet bij’. Hij was net drie geworden.

‘Dat kind moet van de borst af,’ mopperde Bix.

‘Nee,’ protesteerde Gregory scherp met een misprijzende blik op Bix. ‘Ik wil niet.’

Lizzie gaf toe aan het geruk van Gregory en ging weer liggen. Bix vroeg zich af of dit kind, het laatste van de vier, met medeplichtigheid van zijn vrouw zijn kindertijd zou rekken tot in zijn volwassenheid. Hij ging languit naast hen liggen en keek haar bezorgd in de ogen.

‘Wat is er, lieverd?’ fluisterde Lizzie.

‘Niks,’ loog hij, want zijn zorgen waren te alomvattend, te vormeloos om uit te leggen. Hij verjoeg ze met een waarheid: ‘Ik moet steeds denken aan East Seventh Street. Die gesprekken.’

‘Alweer,’ zei ze zacht.

‘Alweer.’

‘Maar waarom?’

Bix wist niet waarom, vooral omdat hij maar half geluisterd had, toen in East Seventh Street, waar Lizzie en haar vrienden tegen elkaar zaten te schreeuwen door stapelwolken van wiet-rook heen als verdwaalde trekkers in een mistig dal: *Is liefde dan iets anders dan lust? Bestaat het kwaad?* Bix was al halverwege zijn promotieonderzoek toen Lizzie bij hem introk, en zulke gesprekken had hij al gehad op de middelbare school en in zijn eerste jaren op Penn. Nu had hij heimwee naar wat voor hem leek op *afluisteren* van Lizzie en haar vrienden, vanaf zijn plek aan zijn SPARCstation-computer, met een modem aangesloten op het Viola World Wide Web: een verholen, opwindend besef dat de wereld die die jonge studenten in 1992 zo naarstig aan het ontdekken waren, binnenkort achterhaald zou zijn.

Gregory zoog. Lizzie dommelde. ‘Kan dat?’ drong Bix aan. ‘Zo’n gesprek?’

‘Nú?’ Ze leek uitgeput; wérd uitgeput onder zijn ogen! Bix wist dat ze om zes uur op zou staan om voor de kinderen te zorgen terwijl hij mediteerde en dan aan zijn telefoontjes naar Azië begon. Hij voelde een golf van wanhoop. Met wie kon hij praten op die terloopse, open, studentikoze manier waarop ze vroeger op de universiteit met elkaar praatten? Iedereen die bij Mandala werkte zou hoe dan ook proberen het hem naar de zin te maken. Iedereen die niet bij Mandala werkte veronderstelde een bijbedoeling, misschien wel een test, een test die bij gunstige uitslag een betrekking bij Mandala betekende! Zijn ouders, zijn zussen? Nooit praatte hij zo met ze, hoeveel hij ook van ze hield.

Toen Lizzie en Gregory vast in slaap waren, droeg Bix zijn zoon de gang door naar zijn kleuterbedje. Hij besloot zich weer aan te kleden en naar buiten te gaan. Het was na elfen. Dat was tegen de veiligheidsvoorschriften van de directie, die verboden om alleen door de straten van New York te lopen op welk uur dan ook, en zeker in het donker, en dus waagde hij zich niet aan zijn vaste postmoderne *zoot suit* (in navolging van

de ska-groepen waar hij op school mee wegliep) dat hij net had uitgetrokken en de kleine leren panamahoed die hij al droeg sinds hij vijftien jaar geleden van de NYU kwam, omdat hij zich zo merkwaardig naakt voelde toen hij zijn dreadlocks had afgeknipt. Uit zijn klerenkast diepte hij een militair camouflagejack en een paar gehavende laarzen op, en hij stapte blootshoofds de nacht van Chelsea in, geteisterd door de kille wind tegen zijn schedel met zijn onmiskenbaar kalende kruin. Hij stond op het punt om naar de bewakingscamera te wuiven, zodat ze hem weer binnen zouden laten en hij zijn hoed kon pakken, toen hij op de hoek van Seventh Avenue een straatverkoper zag staan. Hij liep Twenty-first Street in naar het kraampje, probeerde een zwarte wollen muts en keek hoe die stond in het ronde spiegel-tje aan de zijkant van het kraampje. Hij zag er volstrekt normaal uit met die muts, ook voor hemzelf. De verkoper nam zijn briefje van vijf aan zoals hij bij iedereen zou doen, en de transactie vulde Bix' hart met schelms plezier. Hij verwachtte inmiddels overal waar hij kwam herkenning. Anoniem zijn leek iets nieuws.

Het was begin oktober, een messcherpe koude bries. Bix liep over Seventh Avenue richting centrum, met de bedoeling na een paar zijstraten weer terug te gaan. Maar het was prettig om in het donker te lopen. Het voerde hem terug naar de jaren in East Seventh Street, die paar avonden in het begin toen Lizzies ouders vanuit San Antonio op bezoek waren. Ze dachten dat ze een flat deelde met haar vriendin Sasha, ook tweedejaars aan de NYU, een list die Sasha ondersteunde door de was te doen in de badkamer op de dag dat Lizzies ouders de flat kwamen bekijken, aan het begin van het eerste semester. Lizzie was opgegroeid in een wereld waarin geen Zwarte mensen bestonden, behalve de obers en caddy's van de countryclub van haar ouders. Ze was zo bang voor hun veronderstelde afschuw van het feit dat ze met een Zwarte vriend samenwoonde, dat Bix uit haar bed werd verbannen tijdens die eerste bezoeken van haar ouders, ook al logeerden die in een hotel in het centrum! Dat

maakte niet uit; ze zouden het gewoon wéten. Dus Bix liep dan rond, en ging soms pitten in het technisch lab, onder het mom van een nacht doorhalen. Hij had een lichamelijke herinnering aan die wandelingen, een koppige aandrang om te blijven lopen, ondanks zijn weerzin en uitputting. Hij werd misselijk als hij eraan dacht dat hij dat verdragen had, hoewel hij het op een soort kosmische schaal gerechtvaardigd vond: het feit dat Lizzie nu elk facet van hun huiselijk leven zo inrichtte dat hij kon werken en reizen zoals hij wilde. De overvloed aan goeds dat hem sindsdien overkomen was kon je beschouwen als een beloning voor die wandelingen. En toch, waaróm? Was de seks nou echt zo goed? (Eh, ja.) Had hij zo'n laag zelfbeeld dat hij het magische denken van zijn witte vriendin zonder protest accepteerde? Had hij het prettig gevonden om haar ongeoorloofde geheim te zijn?

Niets van dat alles. Brandstof van Bix' gelatenheid, zijn uithoudingsvermogen, was het betoverende Visioen dat hem met hypnotiserende helderheid voor ogen straalde in de nachten van ploeteren in ballingschap. Lizzie en haar vrienden wisten in 1992 nog nauwelijks wat het internet was, maar Bix voelde de vibraties van een onzichtbaar verbindingsnet, dat zich een weg baande door de vertrouwde wereld, als barsten in een voorruit. Het leven zoals ze het kenden zou weldra ineensstorten en weggevaagd worden, waarna iedereen gezamenlijk opgeheven zou worden naar een nieuwe metafysische hemelsfeer. Bix had zich er voorstellingen bij gemaakt als de reproducties van schilderijen van het Laatste Oordeel die hij had verzameld, maar dan zonder hel. Integendeel: eenmaal onstoffelijk, zo geloofde hij, zouden Zwarte mensen bevrijd zijn van de haat die hen in de fysieke wereld blokkeerde en verstikte. Eindelijk zouden ze zich vrijelijk kunnen bewegen en ongehinderd bijeenkomen, zonder de druk van lieden als Lizzies ouders, gezichtsloze Texanen die zich tegen Bix keerden zonder dat ze wisten dat hij bestond. Het zou nog bijna een decennium duren voordat de term 'social media' gebruikt zou worden voor wat Mandala deed, maar lang

voordat hij die zou invoeren had Bix er al een voorstelling van.

Die utopistische fantasie had hij godzijdank voor zich gehouden – vanuit 2010 bekeken leek ze komisch naïef. Maar de grondstructuur van het Visioen, wereldwijd en persoonlijk, bleek te kloppen. Lizzies ouders woonden (stijfjes) in 1996 hun bruiloft in Tompkins Square Park bij, maar niet meer stijfjes dan Bix' eigen ouders, voor wie een echte bruiloft niet opgesierd hoefde te worden met een goochelaar, jongleurs of *countryfiddles*. Toen er kinderen kwamen, ontspande iedereen een beetje. Sinds Lizzies vader vorig jaar overleden was, was haar moeder hém 's avonds laat gaan bellen, als Lizzie al sliep, om over de familie te praten: zou Richard, de oudste, het leuk vinden om te leren paardrijden? Zouden de meisjes graag naar een Broadway-musical willen? In het echt knarste de Texaanse nasale stem van zijn schoonmoeder in Bix' oren, maar het viel niet te ontkennen dat het enthousiasme dat die stem 's avonds verklangte hem beviel. Elk woord dat ze door de ether wisselden bevestigde hem dat hij gelijk had gehad.

Op een zekere morgen was het afgelopen met de gesprekken in East Seventh Street. Na een avond feesten waren twee van Lizzies beste vrienden gaan zwemmen in de East River, één van hen werd door de stroom meegesleept en verdronk. Lizzies ouders logeerden toen net bij haar, waardoor Bix de tragedie toevallig van nabij meemaakte. In de kleine uurtjes was hij Rob en Drew tegengekomen in East Village, hij had ecstasy met ze gebruikt en bij zonsopgang waren ze samen naar de rivier gegaan. De impulsieve zwempartij vond verderop langs de rivier plaats, toen Bix al naar huis was. Hoewel hij voor het politieonderzoek elk detail van die ochtend was nagegaan, stond het hem nu nog maar vaag bij. Er waren zeventien jaar verstreken. Hij kon zich de jongens nauwelijks voor de geest halen.

Hij sloeg linksaf, Broadway op, en liep helemaal door tot 110th Street; voor het eerst sinds hij meer dan tien jaar geleden beroemd werd maakte hij zo'n uitstapje. Hij kwam niet vaak in de buurt rond Columbia University, en iets in de hellende stra-

ten en vooroorlogse gebouwen trok hem aan. Als Bix omhoogkeek naar een van die verlichte ramen, meende hij de krachtige ideeën erachter bijna te horen knetteren.

Op weg naar de metro (ook voor het eerst in een decennium) bleef hij even staan bij een lantaarnpaal gedecoreerd met flyers over weggelopen huisdieren en gebruikte meubels. Een gedrukte poster trof zijn blik: een aankondiging van een lezing op de campus door Miranda Kline, de antropologe. Bix was zeer vertrouwd met Miranda Kline en zij met hem. Hij was haar boek *Genegenheidspatronen* tegengekomen een jaar nadat hij Mandala had opgezet, en de ideeën erin waren in zijn hoofd geëxplodeerd als inkt van een inktvis, en hadden hem schatrijk gemaakt. Het feit dat MK (zoals Kline liefkozend werd aangeduid in zijn wereld) het gebruik dat types als Bix van haar theorie maakten betreurde, vergrootte zijn fascinatie voor haar alleen maar.

Naast de poster was een handgeschreven vel papier geniet: 'Kom praten! Grote interdisciplinaire vragen in klare taal.' Er was een oriëntatiebijeenkomst gepland na Klines lezing over drie weken. Bix leefde op bij de toevalligheid. Hij nam een foto van de poster en scheurde toen, voor de lol, een van de strookjes onder aan 'Kom praten' af en stopte het in zijn zak, terwijl hij zich erover verwonderde dat zelfs in de nieuwe wereld die hij mede had geschapen mensen nog steeds papiertjes op lantaarnpalen plakten.

2

Drie weken later bevond hij zich op de zevende verdieping van een van de statige, verflenste flatgebouwen rondom Columbia University, misschien wel hetzelfde gebouw dat hij van beneden af had bewonderd. De flat leek aangenaam op wat Bix zich had voorgesteld: versleten parketvloeren, smoezelige witte gipsbeelden, ingelijste gravures en beeldjes (de bewoners waren kunsthistorici) aan de muren en boven de deuren die tussen de boekenkasten scholen.

Afgezien van de gastheer en -vrouw en een ander echtpaar waren alle acht bezoekers van 'Kom praten' vreemden voor elkaar. Bix had besloten af te zien van Miranda Klines lezing (als hij er al op slinkse wijze binnen had kunnen komen). Gezien haar antipathie tegen hem leek het hem geen goed idee, zelfs als hij vermomd ging. Zijn vermomming was Walter Wade, student elektrotechniek – met andere woorden: Bix zelf, zeventien jaar geleden. Het lef om zich zoveel jaar later uit te geven voor een student kwam voort uit zijn overtuiging dat hij met zijn eenenveertig jaar er veel jonger uitzag dan de meeste witte mensen. Maar hij had zich vergist toen hij aannam dat de andere leden van de discussiegroep wit zouden zijn. Portia, gastvrouw en kunsthistorica, was Aziatisch en er was ook een latina, hoogleraar dierenstudies uit Brazilië. Rebecca Amari, de jongste, masterstudent sociologie (de enige andere student naast 'Walter Wade'), was etnisch niet te duiden, hij vermoedde dat ze Zwart was, hij voelde een tinteling van herkenning tussen hen. Rebecca was bovendien ontwapenend mooi, wat nog versterkt werd – niet verzwakt – door haar Dick Tracy-bril.

Gelukkig had Bix meer ingezet om zijn identiteit te verhullen. Online had hij een hoofdband met dreadlocks aan de achterkant aangeschaft. Hij was ontzettend duur maar de dreadlocks zagen er echt uit en voelden ook zo en het gewicht tussen zijn schouderbladen was als de aanraking van een geest. Dat gewicht had hij vele jaren gevoeld, en het deed hem goed het terug te hebben.

Toen iedereen op banken en stoelen was neergestreken en zich had voorgesteld kon Bix zijn nieuwsgierigheid niet onderdrukken en zei: 'En, hoe was Miranda Kline?'

'Verrassend grappig,' zei Ted Hollander, kunsthistorisch echtgenoot van Portia. Hij leek eind vijftig, een generatie ouder dan Portia. Hun peuterdochter was de woonkamer al binnen-gestormd, achtervolgd door een babysittende studente. 'Ik had verwacht dat ze zuur zou zijn, maar ze was bijna speels.'

'Dat mensen haar ideeën stelen, dat maakt haar zuur,' zei

Fern, hoofd van de faculteit vrouwenstudies, die naar Bix' idee zelf nogal zuur was.

'Mensen hebben haar ideeën anders gebruikt dan ze bedoeld had,' zei Ted. 'Maar ik denk dat ook Kline het geen diefstal zou noemen.'

'Ze noemt het toch "pervers"?' vroeg Rebecca voorzichtig.

'Ik was verbaasd dat ze zo knap is,' zei Tessa, een jonge dansdocente, wier man Cyril (wiskunde) er ook bij was. 'Op haar zestigste.'

'Hum,' zei Ted goedmoedig. 'Zo oud is zestig niet.'

'Dóét haar uiterlijk ertoe?' daagde Fern Tessa uit.

Cyril, die in alles Tessa's kant koos, huiverde. 'Miranda Kline zou zelf zeggen dat het ertoe doet,' zei hij. 'Meer dan de helft van de Genegenheidskenmerken heeft te maken met uiterlijke verschijning.'

'In *Genegenheidspatronen* worden al onze reacties op Miranda Kline vast wel verklaard,' zei Tessa. 'Zullen we eens kijken?'

Ondanks het instemmend gemompel was Bix ervan overtuigd dat behalve hijzelf (en hij telde niet mee) alleen Cyril en Tessa Klines meesterwerk hadden gelezen, een beknopte monografie vol algoritmen die vertrouwen en beïnvloeding tussen Braziliaanse stamleden verklaarde. 'Het Aantrekkingsgenoom' werd het in het boek vaak genoemd.

'Het is treurig,' zei Portia. 'Kline is bekender doordat haar werk wordt gepromoot door de socialmediabedrijven dan door het werk zelf.'

'Als het niet was gepromoot zouden er geen vijfhonderd mensen in die zaal hebben gezeten,' zei Eamon, een cultuurhistoricus aan de Universiteit van Edinburgh die op bezoek was en een boek schreef over productbeoordelingen. Zijn lange, uitgestreken gezicht leek een onderhuidse opwinding te verbergen, dacht Bix, als een methlab in een rijtjeshuis.

'Misschien is haar strijd voor de oorspronkelijke bedoeling van haar werk voor haar een manier om ermee verbonden te

blijven – om het te bezitten,’ zei Kacia, de Braziliaanse hoogleraar dierenstudies.

‘Misschien zou ze onderhand wel nieuwe theorieën hebben als ze niet zo druk bezig was met de strijd over die oude,’ kaatste Eamon terug.

‘Hoeveel baanbrekende theorieën kan één wetenschapper in haar leven produceren?’ vroeg Cyril.

‘Inderdaad, ja,’ mompelde Bix, en hij voelde een vertrouwde vrees opkomen.

‘Vooral als ze laat begint?’ voegde Fern eraan toe.

‘Of kinderen heeft gekregen,’ zei Portia, met een bezorgde blik op het speelgoedfornuisje van haar dochttertje in de hoek van de woonkamer.

‘Daarom is Miranda Kline ook laat begonnen,’ zei Fern. ‘Ze kreeg achter elkaar twee dochters en haar man liep weg toen ze nog in de luiers zaten. Kline is zijn naam, niet de hare. Een plantenbaas of zo.’

‘Dat is klote,’ zei Bix; hij gebruikte die grofheid als onderdeel van zijn vermomming. Hij stond bekend als iemand die nooit vloekte; zijn moeder, onderwijzeres, had zoveel giftige toorn uitgestort over de stompzinnige herhalingen en de kinderachtige inhoud van vloek- en scheldwoorden, dat ze hun grensoverschrijdende kracht hadden verloren. Later was Bix ingenomen met de waardigheid die het niet vloeken hem verleende in vergelijking met andere tech-kopstukken, die berucht waren om hun uitbarstingen van vuilbekkerij.

‘Hoe dan ook, die echtgenoot is dood,’ zei Fern. ‘Naar de duivel met hem.’

‘Ach, we hebben te maken met een retributiviste,’ zei Eamon, suggestief wapperend met zijn wenkbrauwen. Ondanks de genoemde belofte van ‘klare taal’ waren de hoogleraren hulpeloos overgeleverd aan het Academiaans; Bix kon zich indenken dat de bedpraatjes van Cyril en Tessa termen als ‘desideratum’ en ‘volstrekt fictioneel’ bevatten.

Rebecca keek hem aan en Bix grinnikte; het was een heftige

gewaarwording, alsof hij zijn shirt uittrok. Op het feestje voor zijn veertigste verjaardag, vorig jaar, had hij een fraai pamfletje gekregen getiteld 'Bixpressies' waarin een lijstje stond, met foto's erbij, van de veronderstelde betekenissen van nauwelijks merkbare veranderingen in zijn blik, zijn handen, zijn houding. In de tijd dat hij de enige Zwarte student in het technologisch lab van de NYU was, merkte Bix dat hij hard lachte om andermans grappen, en anderen ook aan het lachen probeerde te maken, een inspanning die hem een leeg, gedeprimeerd gevoel gaf. Na zijn afstuderen hield hij op met lachen op zijn werk, stopte met glimlachen en cultiveerde een uiterst aandachtige en betrokken houding. Hij luisterde, registreerde, maar reageerde nauwelijks zichtbaar. Die zelfdiscipline had zijn concentratievermogen zo aangescherpt dat hij er achteraf van overtuigd was dat het hem geholpen had bij het bestrijden en uitschakelen van de krachten die zich bundelden om hem op te slokken, op te eisen, opzij te schuiven en te vervangen door de witte mannen die iedereen op zijn plek verwachtte. Ze zochten hem, natuurlijk, ze kwamen van boven, van beneden, van binnen en van waar dan ook. Soms waren het vrienden, soms had hij ze vertrouwd. Maar nooit volledig. Bix voorzag elke poging om hem te ondermijnen of weg te krijgen lang voordat het zover kwam, en zodra dat gebeurde had hij zijn antwoord klaar. Ze kregen hem niet te pakken. Sommigen bezorgde hij ten slotte baantjes, zodat hij hun sluwheid kon inzetten in het belang van zijn werk.

Zijn vader had Bix' opkomst oplettend in de gaten gehouden. Hij was manager geweest bij een bedrijf in klimaatbeheersing bij Philadelphia – hij droeg nog het zilveren horloge dat hij bij zijn pensionering kreeg – en hij verdedigde de beslissing in 1985 van burgemeester Goode om een bom te gooien op het pand van het 'tuig' van MOVE, dat (in de woorden van zijn vader) de burgemeester 'in een onmogelijke positie' had gebracht. Bix was zestien, en de ruzies die hij met zijn vader had gehad over die bomaanslag en de daaropvolgende sloop van twee hui-

zenblokken, hadden een kloof tussen hen geslagen die nooit meer helemaal gedicht zou worden. Zelfs nu nog voelde hij de adem van zijn vaders afkeuring – omdat hij te hoog gegrepen had, of omdat hij een beroemdheid (en dus een doelwit) was geworden, of omdat hij zich niet gehouden had aan de wijze lessen van zijn vader (die hij gulhartig uitdeelde aan het roer van het motorbootje waarmee hij langs de kust van Florida viste) en die in Bix' oren altijd neerkwamen op: *Hou je in of je krijgt klappen*.

'Ik vraag me af,' mijmerde Rebecca schuwtjes, 'of Miranda Kline een tragische figuur is, door wat er met haar theorie gebeurd is. Ik bedoel in klassiek Griekse zin.'

'Interessant,' zei Tessa.

'We moeten de *Poetica* hebben,' zei Portia en Bix keek verbijs-terd toe hoe Ted opstond om het boek zelf te gaan zoeken. Geen van die academici scheen ook maar een BlackBerry te hebben, laat staan een iPhone; en dat in 2010! Het leek wel een verzetsgroep tegen de stoommachine! Bix stond ook op, ogenschijnlijk om Ted te helpen zoeken, maar eigenlijk als een excuus om rond te kijken in de flat. Langs alle muren waren boekenkasten ingebouwd, tot in de gang, hij drentelde erlangs en bekeek de rug- gen van kolossale kunstboeken en oude vergeelde paperbacks. Tussen de boeken stonden hier en daar verbleekte foto's in lijstjes: jongetjes die stonden te grijnzen voor een bungalow tussen bladerhopen, of in een sneeuwjacht, of onder zwaar zomers lover. Jongens met honkbalknuppels, met voetballen. Wie konden dat zijn? Het antwoord werd gegeven door een foto van een veel jongere Ted Hollander die een van die jongens optilde om een ster boven op een kerstboom te plaatsen. De professor had dus een vroeger leven gehad – in een buitenwijk of misschien buiten de stad, waar hij zoons had opgevoed voordat er digitale fotografie bestond. Was Portia een studente van hem geweest? Je zou het denken bij dat leeftijdsverschil. Maar waarom zou hij aannemen dat Ted zijn vroegere leven vaarwel had gezegd? Misschien had dat leven hem vaarwel gezegd.